

Remissvar

Datum 2022-02-16

Diarienummer 2021-132

Remissvar angående utredningen Från kris till kraft – Återstart för kulturen (SOU 2021:77).

Myndigheten för kulturanalys har beretts möjligheten att lämna synpunkter på ”Från kris till kraft – Återstart för kulturen”, betänkande av Utredningen återstart för kulturen, SOU 2021:77.

Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) har i uppdrag att analysera och utvärdera effekterna av den genomförda kulturpolitiken i relation till de nationella kulturpolitiska målen. Betänkandet från återstartsutredningen är mycket omfattande, berör många olika delar av kulturpolitiken och mynnar ut i ett stort antal förslag. Kulturanalys bedömer i sitt remissvar varje enskilt förslag och motiverar också sitt ställningstagande till respektive förslag. Inledningsvis sammanfattas dock Kulturanalys bedömning. Kulturanalys diskuterar i detta sammanhang balansen mellan olika typer av förslag.

Sammanfattning av Kulturanalys remissvar

- Kulturanalys ställer sig generellt positiv till utredningens förslag om kulturens återstart (7.2) och utredningens förslag om långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar (7.3). Kulturanalys tillstyrker förslaget att stärka förutsättningarna för långsiktiga stöd (7.3.5). Kulturanalys avstyrker dock förslaget om ”Kulturcheckar som stimulansstöd” (7.2.3). När det gäller balansen mellan de olika förslagen bedömer Kulturanalys att förstärkningen av allianserna (7.2.4), stöd till musikarrangörer (7.2.5) och stöd till civilsamhällets aktörer (7.3.4) är av särskild betydelse, bland annat för att långsiktigt stärka den kulturella infrastrukturen i hela landet. Det kan därför finnas skäl att ekonomiskt uppvärdera dessa stöd.
- Kulturanalys ställer sig generellt positiv till förslagen om att stärka arbetet med internationellt utbyte och samverkan (7.4).
- Kulturanalys tillstyrker förslagen om att stärka trygghetssystemen i kultursektorn (7.5). Kulturanalys bedömer att stärkta trygghetssystem är

särskilt viktiga delar i arbetet för ökad likvärdighet i möjligheterna att arbeta som konstnär och kulturskapare.

- Kulturanalys ställer sig generellt positiv till förslagen om att tillvarata digitaliseringens möjligheter (7.6). Kulturanalys tillstyrker förslaget om att analysera konsekvenser och behov kopplade till ny upphovsrättslagstiftning (7.6.3).
- Kulturanalys ställer sig positiv till att förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar (7.7). Kulturanalys ser i relation till flera förslag behov av att se över samordningsmöjligheterna med andra samhällssektorer.
- Kulturanalys ställer sig delvis positiv till utredningens förslag att stärka kulturskolan och kultur i skolan (7.8). Kulturanalys vill dock betona betydelsen av insatser som stärker alla barns förutsättningar att tidigt i livet möta olika konst- och kulturuttryck. I ljuset av detta är det problematiskt att deltagandet i Kulturskolan är socioekonomiskt stratifierat. Kulturanalys ställer sig positiv till att främja förutsättningarna för kultur i skolan (7.8.3), men vill betona betydelsen av att detta i större utsträckning sker med utgångspunkt i de konstnärliga och kulturella uttrycksformerna.
- Kulturanalys delar utredningens bedömning att det finns behov av att ge en mer samlad bild av kunskapsläget när det gäller orsakerna till de ojämlika deltagande i kulturlivet (7.9.1). När det gäller arbetet med praktiskt lärande och erfarenhetsutbyte kring breddat deltagande och mot snedrekrytering (7.9.2) anser Kulturanalys att dessa lärandeprocesser, i större utsträckning än vad som anges i förslaget, bör ta ett tydligt avstamp i tillgänglig forskning och kunskapsproduktion.
- Kulturanalys ställer sig positiv till flera av de förslag som handlar om att utveckla kulturpolitikens inriktning. I relation till förslaget om färdplan för den svenska filmpolitiken (7.10.1) ser Kulturanalys det som särskilt angeläget att se över ansvarsfördelningen mellan filmområdets olika parter. När det gäller kultursamverkansmodellen (7.10.2) föreslår Kulturanalys att vissa delar utreds inom ramen för en parlamentarisk kommitté som kan lämna konkreta förslag på modellens fortsatta utveckling. Den föreslagna utredningen om kulturstiftelse (7.10.4) bör ingå i en större översyn av icke-offentliga aktörers finansiering, och bör inkludera en konsekvensanalys i relation till de kulturpolitiska målen.

Bedömning av Återstartsutredningens förslag

Nedan följer Kulturanalys bedömning av de separata förslagen i återstartsutredningen. Förslagen bedöms var för sig. Kulturanalys tar inte specifik ställning till de summor som föreslås, men kommenterar balansen mellan de olika förslagen när detta bedöms vara relevant. Kulturanalys har tagit ställning även till de förslag där beslut om genomförande redan föreligger.

Utredningens förslag för kulturens återstart (7.2)

Återstartstipendier (7.2.1)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om återstartstipendier. Kulturanalys instämmer i utredningens bedömning att det kommer ta tid för kulturarbetsmarknaden att återhämta sig. Kulturanalys har i sin egen pandemiutredning visat att kulturarbetsmarknaden är särskilt hårt drabbad av pandemin och att nedgången i arbetslöshet bland konstnärer och kulturskapare återhämtar sig i svagare takt än arbetsmarknaden i sin helhet.¹ Kulturanalys bedömer att förstärkta anslag till återstartstipendier kan bidra till att skapa bättre villkor för konstnärer under pandemin och motverka att konstnärer lämnar kultursektorn på grund av att de inte kan försörja sig.

Återstarts- och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor (7.2.2)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om återstarts- och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor. Kulturanalys bedömer att det finns behov av de satsningar som föreslås inom ramen för detta tredelade förslag: t.ex. insatser för att bredda deltagandet och motverka snedrekrytering i kulturlivet; insatser för att ta tillvara möjligheterna att skapa och delta i digitalt kulturutbud; insatser för att skapa samarbeten mellan regionala, kommunala, fria och ideella kulturaktörer; stärka kulturområden med svag infrastruktur som t.ex. bild- och formområdet och insatser för att stärka filmområdet.² Kulturanalys delar utredningens bedömning att de nationella återstarts- och utvecklingsstöden behöver anpassas löpande utifrån pandemins utveckling med därpå följande restriktioner. Förstärkningen av kultursamverkansmodellen bör dock vara utformad så att ansvaret för prioriteringarna överlämnas till den regionala nivån i så hög utsträckning som möjligt. Ända sedan införandet av kultursamverkansmodellen har regionala prioriteringar försvårats av modellens underfinansiering. Det är därför mindre lämpligt att denna tillfälliga förstärkning fördelas via Kulturrådets regionala

¹ Myndigheten för kulturanalys. (2021). *Ett år med pandemin. Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet*.

² Myndigheten för kulturanalys. (2021). *Ett år med pandemin. Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet*; Myndigheten för kulturanalys. (2020). *Främjas filmen? En översyn av filmområdet i kultursamverkansmodellen*.

utvecklingsstöd, då det innebär att regionerna ska söka för specifika ändamål och Kulturrådet bedöma enskilda ansökningar från regionerna.

Kulturcheckar som stimulansstöd (7.2.3)

Kulturanalys avstyrker förslaget om kulturcheckar som stimulansstöd. Kulturanalys bedömning är att det saknas underlag för att bedöma den föreslagna åtgärdens betydelse för kulturens återstart och möjliga effekter på kulturdeltagandet, särskilt när det gäller breddat deltagande. Kunskapen om huruvida de föreslagna kulturcheckarna skulle nyttjas av nya deltagare och inte i första hand av en redan van kulturpublik (dvs. deltagare som därmed hade återvänt till kulturlivet även utan kulturcheckar) är otillräcklig och Kulturanalys befarar att förslaget därmed riskerar att vara ineffektivt. Utredningen hänvisar visserligen till andra länder som genomfört liknande insatser. Dessa insatser är dock tämligen annorlunda till sin karaktär och utformning. Kulturanalys bedömer att andra förslag bör prioriteras, t.ex. förslagen om ökade stöd arrangörer och aktörer inom det civila samhället. Om förslaget ändå ska genomföras bör det i så fall först testas i mindre skala (exempelvis i en kommun) för utvärdering av i vilken utsträckning åtgärden breddar deltagandet i kulturlivet.

Stärk allianserna (7.2.4)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att stärka allianserna. Kulturanalys har visat att antalet anställda inom kulturarbetsmarknaden har minskat mer än antalet anställda på hela arbetsmarknaden, och likaså att arbetslösheten bland konstnärer och kulturskapare under pandemin har varit högre än inom andra branscher.³ Kulturanalys utredning rapporterade även om att scenkonstområdet riskerar att utarmas till följd av färre arbetstillfällen för konstnärer under pandemin. Konstnärsnämnden menar att branschen för konstnärer präglas av osäkra arbetsvillkor och inkomster, få fasta tjänster som därtill minskar till förmån för uppdragsbaserade arbeten och korta visstids- och projektanställningar.⁴ Det finns skäl att överväga stärkta anslag till scenkonstallianserna även på lång sikt, då de kan bidra till att förbättra möjligheterna för både nya och etablerade konstnärer att fortsätta sin yrkesbana inom scenkonst- och musikområdet.

Stärk stödet till musikarrangörer (7.2.5)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om stärkta stöd till musikarrangörer. Kulturanalys har visat att aktörer inom musikområdet har drabbats av mycket höga intäktsbortfall.⁵ Även Kulturrådets uppföljning av krisstöden visar att

³ Myndigheten för kulturanalys. (2021). *Ett år med pandemin. Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet.*

⁴ Konstnärsnämnden. (2021). *Coronapandemins konsekvenser för konstnärers villkor. Återrapportering av regeringsuppdrag 2021-06-30.*

⁵ Myndigheten för kulturanalys. (2021). *Ett år med pandemin. Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet.*

musikarrangörer var i majoritet bland de sökande.⁶ Kulturanalys bedömer att syftet att öka möjligheterna för olika typer av musikarrangörer att presentera ett mer diversifierat utbud är i linje med de kulturpolitiska målen om ett obundet kulturliv präglad av mångfald och konstnärlig kvalitet. I en tidigare rapport har Kulturanalys även visat att arrangörer i det civila samhället utgör en viktig del i målet att möjliggöra ett kulturutbud för invånare i hela landet.⁷

Utredningens förslag om långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar (7.3)

Stärk stödet för den fria kulturen (7.3.1)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om stärkta stöd för den fria kulturen. Kulturanalys har visat att pandemin inneburit ekonomiskt negativa konsekvenser för stora delar av kultursektorn, som drabbade många kulturskapare med en redan ansträngd ekonomi, inte minst inom scenkonsten och bild- och formområdet.⁸ Kulturanalys delar därmed utredningens bedömning att det finns behov av att stärka de långsiktiga grundförutsättningarna i kultursektorn, för såväl arrangörer som för andra yrkesgrupper som är nödvändiga för kulturlivets infrastruktur.

Stärk stödet för konstnärer (7.3.2)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om stärkta stöd för konstnärer. Kulturanalys instämmer i utredningens bedömning att konstnärer är en yrkesgrupp med förhållandevis låga inkomster.

Stärk kultursamverkansmodellen (7.3.3)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att stärka kultursamverkansmodellen. Kulturanalys delar utredningens bedömning att det finns behov av att stärka modellens grundfinansiering. En ekonomisk förstärkning kan gynna regionala och kommunala kulturverksamheters arbete med att nå ut i olika delar av landet.⁹ Kulturanalys ställer sig även positiv till att ett stärkt stöd kan bidra till att skapa en starkare infrastruktur inom kulturområden där denna uppvisar brister.

Stärk förutsättningarna för civilsamhällets kulturaktörer (7.3.4)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om stärkta förutsättningar för det civila samhällets kulturaktörer. Aktörer i det civila samhället har tidigare identifierats som centrala för att säkerställa ett varierat kulturutbud men också som särskilt

⁶ Statens kulturråd. (2021). *Krisstöd till kulturen 2020 – behov och utfall – med anledning av covid-19*.

⁷ Myndigheten för kulturanalys. (2019). *Kulturens geografi. Tillgång till kulturutbud i landets kommuner*.

⁸ Myndigheten för kulturanalys. (2021). *Ett år med pandemin. Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet*.

⁹ Myndigheten för kulturanalys. (2019). *Kulturens geografi. Tillgång till kulturutbud i landets kommuner*.

drabbade under pandemin. Det behöver därför också säkerställas att stödet till det civila samhället motsvarar det ansvar som det civila samhället tar för kulturaktiviteter runtom i landet.¹⁰

Inom kulturarvsverksamhet har bidragen ökat den senaste tioårsperioden genom ökning i Riksantikvarieämbetets medelstilldelning till civilsamhället.¹¹ Anslag 7.2, *Bidrag till kulturmiljövård*, är centralt för kulturmiljöarbete i hela landet, offentligt såväl som civilt. Om ytterligare resurser avsätts till civilsamhället är det viktigt att det inte sker på bekostnad av Riksantikvarieämbetets övriga bidragsgivning inom anslag 7.2, utan att det är en anslagshöjning som avses.

Långsiktiga stöd (7.3.5)

Kulturanalys tillstyrker förslaget om långsiktiga stöd. Kulturanalys delar utredningens bedömning att det fria kulturlivets verksamheter präglas av kortsiktig finansiering. Denna s.k. projektifierade planering och verksamhet har i vår dialog med kommunala och regionala kulturchefer samt med företrädare för det civila samhällets kulturliv framhållits som ett problem.¹² Behovet av långsiktiga stöd har också påpekats i Kulturanalys tidigare rapporter för att möjliggöra denna typ av aktörers möjligheter till långsiktig planering. Detta kan vara särskilt angeläget i arbetet med att nå nya målgrupper och för breddad delaktighet.¹³ Likaså ställer sig Kulturanalys positiv till förslaget att utreda ytterligare långsiktiga stöd till statliga kulturinstitutioner, men ställer sig tveksamma till utredningens bedömning att detta inte skulle medföra några ökade kostnader för Kulturdepartementet.

Utredningens förslag om att stärka internationellt utbyte och samverkan (7.4)

Medfinansiera projekt inom Kreativa Europa (7.4.1)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om medfinansiering genom statliga insatser. Förslaget kan medverka till att stärka kulturskapares möjligheter till rimliga villkor och fler inkomstkällor. Kreativa Europa är EU:s viktigaste kulturprogram och de svenska ansökningarna är få i europeisk jämförelse. Inom andra EU-program är medfinansiering en central del av projekten och detta bidrar till samverkan mellan aktörer och sektorer.

¹⁰ Myndigheten för kulturanalys. (2019). *Kulturens geografi. Tillgång till kulturutbud i landets kommuner*; Myndigheten för kulturanalys. (2021). *Ett år med pandemin. Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet*.

¹¹ Myndigheten för kulturanalys. (2020). *Kulturmiljöstatistik*.

¹² Myndigheten för kulturanalys. (2021). *En översyn av pandemins effekter inom kulturområdet. Delredovisning 2021-04-15*; Myndigheten för kulturanalys. (2021). *Ett år med pandemin. Konsekvenser och offentliga insatser inom kulturområdet*.

¹³ Myndigheten för kulturanalys. (2019). *Kultur i demokratins tjänst. En utvärdering av satsningen Äga rum*.

Utredningens förslag om att stärka trygghetssystemen (7.5)

Utred hur stipendier ska hanteras i trygghetssystemen (7.5.1)

Kulturanalys tillstyrker förslaget om att utreda hur stipendier ska hanteras i trygghetssystemen. Kulturanalys delar utredningens bedömning att det finns ett behov av att utreda hur stipendier ska förhålla sig till trygghetssystemen. Kulturanalys bedömer dock att en utredning inte enbart bör titta på statliga stipendier utan även stipendier från privata finansiärer.

Utveckla informationen om trygghetssystemen (7.5.2)

Kulturanalys tillstyrker förslaget om att utveckla informationen om trygghetssystemen. Kulturanalys instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av att följa upp Försäkringskassans tidigare arbete med att utveckla informationen till egenföretagare och kombinatorer, av vilka konstnärer och kulturskapare utgör en viktig grupp, för att undersöka om flera informationsinsatser är nödvändiga.

Utredningens förslag om att ta tillvara digitaliseringens möjligheter (7.6)

Digitalisera kulturarvet (7.6.1)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att digitalisera kulturarvet. Vi identifierar att detta är ett led i en långsiktig strategi som påtalats inom både den nationella biblioteksstrategin, arkivutredningen och kulturarvspropositionen.¹⁴ Med en ökad digitalisering av samlingar uppstår en fråga om dubbel bevarandebörda, där institutionerna behöver ta höjd för underhåll och förvaltning av fysiska såväl som digitala samlingar. Över tid behöver det säkerställas att rätt resurser avsätts.

Utred hur bibliotekens utlån av e-böcker kan samordnas nationellt (7.6.2)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att utreda hur utlån av e-böcker kan samordnas nationellt. E-böcker är en viktig resurs för att möta efterfrågan från medborgare och arbeta med mål om tillgänglighet som åligger biblioteken. Under pandemin har bibliotekens utlån av e-böcker ökat. Vi delar utredningens bedömning att det är önskvärt med ytterligare insatser som kan stärka enskilda kommuner med inköp och utlån av e-böcker. Dessa kan med fördel hanteras inom ramen för den nationella biblioteksstrategin.

¹⁴ Kungliga biblioteket. (2019). *Demokratins skattkammare. Förslag till en nationell biblioteksstrategi*; SOU 2019:58. *Häriifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv. Betänkande av Arkivutredningen*; Prop. 2016/17:116. *Kulturarvspolitik*.

Analysera konsekvenser och behov kopplade till ny upphovsrättslagstiftning (7.6.3)

Kulturanalys tillstyrker förslaget och delar utredningens bedömning om att det är viktigt att bevaka upphovsrättsliga frågor och lagförändringar. Ett stort arbete på nationellt plan återstår i och med implementeringen av direktivet om en europeisk Digital Single Market (DSM). Upphovsrätsfrågor har med den digitala utvecklingen blivit alltmer komplexa där många olika aktörer möts och involveras i produktion, förmedling och brukande. Med den nya upphovsrättslagstiftningen finns en möjlighet att ta ett helhetsgrepp. Vi konstaterar att detta är ett område som inte tillräckligt utforskats och analyserats men att upphovsrätsfrågorna under de senaste decennierna alltmer kommit i fokus som en avgörande del i förutsättningarna på kulturområdet.

Kompetenshöjande insatser om upphovsrätt (7.6.4)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget och delar utredningens bedömning om att kompetenshöjande insatser om upphovsrätt är angeläget. Pandemin har bidragit till en kraftigt utökad digital plattform för konst och kultur. Frågorna involverar många olika aktörer. Som en konsekvens av pandemin har behovet av stöd och tolkning i upphovsrättsliga frågor ökat hos både kulturskapare och beställare/användare. Kulturanalys bedömer att detta gäller hela kultursektorn men att det kommer att skifta mellan flera olika användarbehov. Vi är positiva till förslaget att rikta de kompetenshöjande insatserna brett.

Stärk rådgivningen om upphovsrätt (7.6.5)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om stärkt rådgivning om upphovsrätt samt till förslaget att Kulturdepartementet ska utreda hur kunskapsuppbyggnad om upphovsrätsfrågor inom branschen kan skapas. Detta ligger i linje med regeringens redan pågående arbete med att utreda en del av villkoren för upphovsrättslig ersättning av digitalt innehåll.¹⁵ Kulturanalys bedömer att det finns ett behov av mer kunskap om upphovsrättsliga frågor hos både upphovsskapare, beställare och arrangörer på grund av den ökade digitaliseringen inom kulturbranschen, som många bedömer kommer fortsätta även efter pandemin. I nuläget saknas dock underlag för att bedöma hur den stödsats som utredningen efterfrågar ska genomföras. Kulturanalys instämmer därmed i utredningens bedömning att frågan bör utredas av Kulturdepartementet.

Följ kulturlivets förutsättningar att producera och tillgängliggöra kultur digitalt (7.6.6)

Kulturanalys tillstyrker förslaget om att följa kulturlivets förutsättningar att producera och tillgängliggöra kultur digitalt. Pandemin har snabbat på en redan pågående digital utveckling inom kulturlivet men för många verksamheter har det

¹⁵ Se t.ex. Dir. 2021:31. *Ersättning vid tillgängliggöranden på begäran och alternativ tvistlösning på upphovsrättsområdet.*

varit helt nya erfarenheter som samlats. Vi delar utredningens bedömning och ser att den digitala utvecklingen rörande kulturaktiviteter potentiellt kan bidra till att nå de kulturpolitiska målen. Inte minst kan detta stärka kulturverksamhet i mindre tätbefolkade områden och bidra till en ökad variation i kulturutbud. För att åstadkomma en sådan utveckling behöver emellertid den digitala infrastrukturen bli mer jämnt fördelad över landet.

Utredningens förslag om att förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar (7.7)

Inför ett produktionsincitament för film och tv i Sverige (7.7.1)

Kulturanalys ställer sig delvis positiv till förslaget om att införa ett produktionsincitament för film och tv i Sverige. Den snedvridning av konkurrensen som andra europeiska länders produktionsincitament innebär, har lett till att svenska och internationella produktioner i hög utsträckning förläggs till andra länder. Detta gör åtgärder på området rimliga. När det gäller stödets utformning vill Kulturanalys påpeka vikten av att produktionsincitamenten inte medför målkonflikter i relation till det nordiska kultursamarbetet där exempelvis en målsättning är att befästa Norden som en kulturregion.¹⁶

Fördela exportstöd (7.7.2)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att fördela exportstöd till mellanledet, exempelvis agenter, mäklare och förlag, inom områdena litteratur, dramatik, scenkonst, bild- och formkonst och musik. Kulturanalys bedömning är dock att ett sådant stöd bör samordnas inom ramen för övriga exportstöd, exempelvis via Team Sweden. Detta för att minska risken för otydligheter mellan olika exportstöd. Den kulturella och kreativa sektorn är heterogen, vilket framhålls i utredningen. Det gör att vissa aktörer kan vara orienterade mot stödsystem även utanför kulturområdet. KKN sektorns aktörer kan återfinnas både i-, utanför-, liksom i gränslandet mellan de områden och branscher som ingår i kulturpolitiken.

Utveckla och samordna politiken för kulturella och kreativa näringar (7.7.3)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att etablera ett KKN-kontor på Regeringskansliet med de i utredningen föreslagna uppgifterna. Kulturanalys bedömning är att den samordning ett sådant kontor kan medföra bland annat torde stärka genomförandet av en eventuell nationell strategi för kulturella och kreativa näringar. Om den nu pågående utredningens¹⁷ förslag till strategi antas, gynnar ett KKN-kontor sannolikt genomförandet av en sådan strategi på motsvarande sätt

¹⁶ Nordiska ministerrådet. (2020). *Konst och kultur – drivkraften för hållbar utveckling i Norden. Kulturpolitiskt samarbetsprogram 2021-2024.*

¹⁷ Dir. 2021:100. *Nationell strategi för att främja de kulturella och kreativa näringarna.*

som exempelvis Regeringskansliets Life-Science kontor samordnat den svenska strategin för Life-science området.

Utveckla statistik och analys (7.7.4)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) och Kulturanalys ges i uppdrag att utveckla och tillgängliggöra statistik och analys för KKN. Men Kulturanalys anser att de behövs en fortsatt dialog om den lämpligaste rollfördelningen mellan de två myndigheterna. Kulturanalys ställer sig tveksam till den föreslagna rollfördelningen, det vill säga att Tillväxtanalys ska ansvara för statistik och Kulturanalys för fördjupade analyser. Vi tror att det finns skäl att överväga ett delat ansvar för analyser inom KKN, där Kulturanalys ansvarar för analyser med tonvikten mot det kulturpolitiska området medan Tillväxtanalys ansvarar för analyser med en tydlig näringspolitisk inriktning. På detta sätt skulle respektive myndighets analyskompetens användas på ett bättre sätt. När det gäller ansvaret för statistiken så bedömer Kulturanalys att båda myndigheterna har den statistikkompetens som krävs för uppdraget.

Förbättra tillgång till innovationsstöd (7.7.5)

Kulturanalys tillstyrker förslaget om att regeringen ger Vinnova i uppdrag att ta fram förslag på hur den innovation som skapas inom de kulturella och kreativa näringarna (KKN) kan inkluderas i Vinnovas löpande arbete.

Utredningens förslag om att stärka kulturskolan och kultur i skolan (7.8)

Förbättra kulturskolornas möjligheter till långsiktigt utvecklingsarbete (7.8.1)

Kulturanalys ställer sig delvis positiv till förslaget att förbättra kulturskolornas möjligheter till långsiktigt utvecklingsarbete. Det är positivt att utvecklingsbidraget syftar till att bredda deltagandet i Kulturskolan och att bidraget i hög utsträckning används i detta syfte.¹⁸ De uppföljningar som genomförts av kulturskolans verksamhet visar samtidigt att deltagandet i Kulturskolan fortsatt är socioekonomiskt stratifierat och även beroende av härkomst. Det saknas idag underlag för att säga att utvecklingsbidraget har påverkat sammansättningen av deltagare i Kulturskolan.¹⁹ Kulturanalys bedömning är därför att en stärkt Kulturskola måste kombineras med andra åtgärder för att stärka alla barns och ungas rätt till kultur.

¹⁸ Kulturrådet. (2020). *Resultat av bidrag till kulturskolan: Uppföljning av kulturskolebidraget 2016-2018*; Kulturrådet. (2022). *Vad går bidraget till? Redovisningar av utvecklingsbidraget till kulturskolor 2020-2021*.

¹⁹ Se Kulturrådet. (2019). *Kulturskolan i siffror: Sammanfattning av tillgänglig statistik 1997-2018*; Kulturrådet. (2021). *Kulturskolan i siffror: Sammanfattning av statistik 2020*.

Utred behov av ytterligare insatser för kulturskolan (7.8.2)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att tillsätta en utredning med uppdraget att analysera om det behövs ytterligare insatser för att främja en jämlik tillgång till kulturskoleverksamhet i hela landet. Dock menar Kulturanalys att en analys av behovet av ytterligare insatser inte bör övervägas enbart utifrån geografiska aspekter, då deltagandet i Kulturskolan är stratifierat utifrån andra parametrar (se 7.8.1). Kulturanalys bedömer också att utformningen av det förstärkta kulturskolebidraget (7.8.1) bör anpassas efter utredningens resultat. Kulturanalys ställer sig tveksam till att utreda behovet av lagstiftning på kulturskoleområdet. Den svenska kulturpolitiken präglas av stark återhållsamhet vad gäller lagstiftning, särskilt när det gäller att lagstifta om specifika verksamheter. Kulturanalys sammantagna bedömning är att det i återstartsutredningen inte framförs tillräckliga skäl för att utreda om just Kulturskolan bör vara behäftad med sådan.

Främja förutsättningarna för kultur i skolan (7.8.3)

Kulturanalys delar utredningens bedömning om skolans stora betydelse för att främja barns och ungas rätt till kultur utifrån att det är ”en av få plattformar där kulturverksamheter kan nå alla barn och ungdomar, oavsett hemförhållanden.”²⁰ Kulturanalys ser det därför som mycket angeläget med reformer och åtgärder för att främja förutsättningarna för kultur i skolan i syfte att överkomma de hinder som finns och som utredningen pekar på. Förslaget är dock utformat som att syftet främst ska vara bidra till måluppfyllelse inom olika ämnen. Här efterlyser Kulturanalys en tydligare utgångspunkt i konstens och kulturens uttrycksformer än vad som anges i förslaget, vilket exempelvis kan ske genom en stärkt status för de estetiska ämnena generellt. En bredare översyn av skolans framtida betydelse för alla barns möjligheter att tidigt i livet möta olika konst- och kulturuttryck bör också övervägas.

Utredningens förslag om att bredda deltagandet och minska snedrekryteringen i kulturlivet (7.9)

Analysera och kartlägg orsaker till ojämlikt deltagande (7.9.1)

Kulturanalys fick i regleringsbrevet för 2022 ett uppdrag att kartlägga och analysera hinder för allas lika möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturanalys välkomnar uppdraget och bedömer det som mycket angeläget att ge en mer samlad bild av kunskapsläget samt att fördjupa kunskaperna om de bakomliggande orsakerna till skillnaderna i kulturdeltagande.

²⁰ SOU: 2021:77. *Från kris till kraft – återstart för kulturen*, s. 266.

Praktiskt lärande för breddat deltagande och mot snedrekrytering (7.9.2)

Kulturanalys ställer sig delvis positiv till förslaget att Kulturrådet får i uppdrag att organisera och genomföra arbetsseminarier i syfte att främja arbetet med breddat deltagande. Kulturanalys ser det som positivt att det etableras strukturer för långsiktigt lärande mellan kulturlivets aktörer när det gäller arbetet för ökad delaktighet. Kulturanalys delar även bedömningen att pandemin riskerar att få negativ påverkan på arbetet för breddad delaktighet. Kulturanalys ser samtidigt att det är otillräckligt att detta arbete bygger på erfarenhetsutbyte mellan enskilda aktörer i kulturlivet. Det är av stor vikt att detta utvecklingsarbete utgår ifrån etablerad kunskap och forskning om delaktighetsarbete och de hinder för breddad delaktighet som föreligger.

Utredningens förslag om att utveckla kulturpolitikens inriktning (7.10)

Färdplan för den svenska filmpolitiken (7.10.1)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget att regeringen bör förtydliga sina ambitioner på filmområdet. Digitaliseringens konsekvenser för produktion, distribution och konsumtion av film är ett viktigt skäl som utredningen anger för förslaget (3.4.5), men detta är ett argument som kan tillämpas på flera delar inom kulturområdet, inte minst musikområdet. Ett mer avgörande skäl till att genomföra insatser just på filmens område är utredningens bedömning att filmområdet skiljer sig från övriga kulturområden i det att vi först 2016 fick en helstatligt finansierad kulturpolitik. Även om vision och mål upprättats för filmpolitiken, kan det finnas behov av att konkretisera hur dessa mål ska uppnås genom en tydlig ansvarsfördelning mellan filmområdets olika parter samt genom finansiering. Ett konkret exempel är Kulturanalys utredning av filmområdets roll i kultursamverkansmodellen. Resultaten i utredningen pekar mot att såväl definitionen av vilka delar av filmområdet som ska ingå i modellen, som hur ansvaret för filmpolitikens genomförande bäst fördelas, kan förtydligas och vidareutvecklas.²¹

Utred hur kultursamverkansmodellen kan utvecklas (7.10.2)

Myndigheten ställer sig positiv till delar av utredningens förslag. Utredningen gör rätt i att betona att kulturpolitik i stora delar faller inom det kommunala självstyret och att kultursamverkansmodellen därmed är ett konkret exempel på flernivåstyrning i praktiken. Kulturanalys delar också utredningens bedömning att kultursamverkansmodellen uppvisar problem, vilka inte minst belysts i våra egna utvärderingar och rapporter om modellen.²² Precis som återstartsutredningen

²¹ Myndigheten för kulturanalys. (2020). *Främjas filmen? En översyn av filmområdet i kultursamverkansmodellen*.

²² Se t.ex. Myndigheten för kulturanalys. (2013). *Kultursamverkansmodellen: Styrning och bidragsfördelning*; Myndigheten för kulturanalys. (2014). *En regional resurs på konstnärlig grund*:

påpekar handlar dessa problem i första hand om 1) otydlig ansvarsfördelning mellan olika politiska nivåer och mellan politik och förvaltning samt 2) diskrepans mellan de krav och förväntningar på kulturverksamheter som uppställts inom modellen å ena sidan och de ekonomiska resurser som ställts till förfogande för att möta upp dessa krav och förväntningar å den andra. Detta är problem som bör hanteras inom ramen för politiskt beslutsfattande. Kulturanalys ser därför positivt på att ansvarsfördelning samt ekonomisk resurstilldelning inom kultursamverkansmodellen utreds inom ramen för en parlamentariskt sammansatt kommitté som också kan lämna konkreta förslag på hur modellen kan utvecklas vidare i nämnda delar.

När det gäller uppföljning har Kulturrådet och regionerna redan ansvaret för detta och när det gäller oberoende och återkommande utvärdering och analys av modellens effekter i relation till de kulturpolitiska målen ingår detta uppdrag redan i Kulturanalys instruktion.²³ Kulturanalys ställer sig därför tveksam till att omfattande utredningsinsatser kring modellens utfall utöver detta är nödvändiga.

Stöd utvecklingen av en nationell plattform för utställningsaktörer inom bild- och formkonst (7.10.3)

Kulturanalys ställer sig positiv till förslaget om att upprätta en nationell plattform för utställningsaktörer inom bild- och formområdet och delar utredningens bedömning att infrastrukturen inom bild- och formområdet är mer sårbar än inom andra konst- och kulturområden. Bristen på nationell överblick som försvårar samordning mellan utställningsaktörer har också kommit till uttryck i de möten med referensgrupper som Kulturanalys genomfört med anledning av vårt uppdrag att skapa officiell statistik inom bild- och formområdet. På sikt kommer denna statistik att bli ett viktigt underlag för den nationella överblick som idag saknas.

Utred förutsättningarna för en kulturstiftelse (7.10.4)

Kulturanalys ställer sig positiv till delar av utredningens förslag. Kulturanalys har i flera lägesbedömningar konstaterat att de ekonomiska förutsättningarna på kulturområdet kan förstärkas och vi har även rekommenderat regeringen att göra en översyn av hur icke-offentliga aktörer bidrar, och i högre utsträckning skulle kunna bidra, till kulturens finansiering.²⁴ Inom ramen för vårt nordiska uppdrag har Kulturanalys också nyligen publicerat en forskningsantologi som bekräftar återstartsutredningens observation att privata stiftelser spelar en viktig roll i att komplettera den offentliga finansieringen i våra nordiska grannländer, särskilt i

Länsteatrarna och kultursamverkansmodellen; Myndigheten för kulturanalys. (2018). *Kulturarbetare eller byråkrat: Regionala kulturkonsulenters roller och förutsättningar*; Myndigheten för kulturanalys. (2020). *Främjas filmen? En översyn av filmområdet i kultursamverkansmodellen*.

²³ SFS 2011:124, *Förordning med instruktion för Myndigheten för kulturanalys*.

²⁴ Myndigheten för kulturanalys. (2020). *Kulturanalys 2020: En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*, s. 86.

Danmark och Finland.²⁵ Kulturanalys ställer sig därför positiv till en översyn av förutsättningarna för privata stiftelser att bidra till finansiering av kultur överlag, där de alternativ som utreds inte bör begränsas till återstartsutredningens förslag om en specifik typ av stiftelseform. I en utredning om förutsättningarna för privata stiftelser – som med fördel skulle kunna integreras i den större översyn av icke-offentliga aktörers finansiering som Kulturanalys föreslagit regeringen – menar Kulturanalys att det är viktigt att beakta lärdomar från såväl svenska som nordiska exempel gällande konsekvenserna av stiftelsefinansiering i relation till de nationella kulturpolitiska målen.

Beslut i detta ärende har fattats av Myndighetschef Mats Granér.
Utredare/analytiker Pelle Amberntsson har varit föredragande.

Mats Granér
Myndighetschef

Pelle Amberntsson
Utredare/analytiker

²⁵ Kulturanalys Norden. (2022). *Cultural policy in the Nordic welfare states: Aims and functions of public funding for culture*.